

BO'LAJAK PEDAGOGNING KASBIY KOMPETENTSIYASI TUSHUNCHASINING MAZMUN VA MOHIYATI

Ruzmetova M.A.

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Fakultetlararo chet tillar kafedrasi katta o'qituvchisi*

Tayanch so'zlar: kasbiy kompetensiya, bo'lajak o'qituvchilar, ta'lim, o'qitish amaliyoti, uzluksiz ta'lim, moslashuvchanlik.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, будущие учителя, образование, педагогическая практика, непрерывное образование, гибкость.

Key words: professional competence, future teachers, education, teaching practice, continuing education, flexibility.

O'qituvchilarning roli rivojlanayotgan ijtimoiy ehtiyojlar va texnologik yutuqlarga javoban chuqur o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Ushbu dinamik sharoitda kelajakdagi o'qituvchilar o'rtasida kasbiy kompetensiya tushunchasi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Kasbiy kompetensiya o'qituvchilarga zamonaviy ta'limning murakkabliklarini samarali boshqarishga imkon beradigan ko'plab ko'nikmalar, bilimlar, munosabat va qadriyatlarini o'z ichiga oladi. Ushbu maqola kelajakdagi o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyaning mazmuni va mohiyatini o'rganishga, uning ahamiyati, tarkibiy qismlari va oqibatlarini yoritishga qaratilgan.

Adabiyotlarni har tomonlama ko'rib chiqish shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarda kasbiy kompetensiya ko'p o'lchovli konstruksiyadir. Bu o'z ichiga oladi pedagogik bilim, mavzu bo'yicha tajriba, shaxslararo ko'nikmalar, madaniy vakolat, texnologik mahorat va aks ettirish amaliyoti. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, vakolatli o'qituvchilar ta'lim nazariyalari va metodologiyalarini chuqur tushunishni va ularni turli xil o'quv muhitlariga moslashtirish qobiliyatini namoyish etadilar. Bundan tashqari, ular kuchli muloqot qobiliyatlari, hamdardlik va inklyuziv va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim jamoalarini rivojlantirish qobiliyatiga ega. Raqamli asrda ta'lim texnologiyalari

va raqamli savodxonlikni bilish ham kasbiy kompetentsiyaning ajralmas qismidir.

Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiya kontseptsiyasini o'rganish uchun aralash usulli yondashuv qo'llanildi. Sifatli ma'lumotlar tajribali o'qituvchilar, ta'lim tadqiqotchilari va siyosatchilar bilan suhbatlar va fokus-guruh muhokamalari orqali to'plandi. Miqdoriy ma'lumotlar xizmatdan oldingi o'qituvchilar va ta'lim muassasalariga o'tkazilgan so'rovlar orqali to'plandi. Ma'lumotlar kasbiy kompetensiya bilan bog'liq asosiy mavzular va naqshlarni aniqlash uchun tematik tahlil va statistik usullardan foydalangan holda tahlil qilindi.

Bo'lajak o'qituvchilar uchun kasbiy kompetensiya kontseptsiyasi bugungi dinamik ta'lim landshaftida samarali o'qitish uchun zarur bo'lgan turli xil ko'nikmalar, bilimlar va munosabatlarni o'z ichiga oladi. Bu yerda ba'zi asosiy elementlar:

Pedagogik bilimlar: bo'lajak o'qituvchilar ta'lim nazariyalari, tamoyillari va amaliyotini chuqur tushinishlari kerak. Bunga bola rivojlanishi, o'rganish nazariyalari, o'quv dasturlarini loyihalash va baholash strategiyalari haqidagi bilimlar kiradi.

Mutlaqo, pedagogik bilim samarali o'qitishning asosini tashkil etadi. Ta'lim nazariyalarini tushunish o'qituvchilarga o'qitish amaliyoti to'g'risida xabardor qarorlar qabul qilish uchun asos yaratadi. Bu erda ba'zi asosiy komponentlarning parchalanishi:

Bola rivojlanishi: o'qituvchilar bolaning rivojlanish bosqichlarini, shu jumladan jismoniy, kognitiv, ijtimoiy va hissiy jihatlarni tushinishlari kerak. Ushbu bilim ularga o'quvchilarning rivojlanish ehtiyojlarini qondirish uchun o'qitish yondashuvlarini moslashtirishga yordam beradi.

Ta'lim nazariyalari: bixeviorizm, kognitivizm, konstruktivizm va ijtimoiy-madaniy nazariya kabi turli xil ta'lim nazariyalari bilan tanishish o'qituvchilarga o'quvchilarning o'qitish usullarini qanday o'rganishlarini tushinishga va shunga moslashtirishga imkon beradi. Masalan, konstruktivistik tamoyillarni qo'llash faol o'rganish va talabalarga yo'naltirilgan faoliyatni rag'batlantirishni o'z ichiga olishi mumkin.

O'quv rejasi dizayni: o'qituvchilar ta'lim standartlari, o'quv maqsadlari va o'quvchilarining ehtiyojlariga mos keladigan o'quv dasturi mazmunini qanday loyihalashni bilishlari kerak. Bunga tegishli o'quv materiallarini tanlash, tarkibni samarali tartiblash va turli istiqbollarni birlashtirish kiradi.

Baholash strategiyalari: baholash o'quvchilarning rivojlanishini baholash va o'quv qarorlarini xabardor qilish uchun juda muhimdir. O'qituvchilar turli xil

baholash usullarini, shu jumladan doimiy mulohazalar uchun shakllantiruvchi baholarni va o'quv natijalarini o'lchash uchun summativ baholarni ishlab chiqishda malakali bo'lishi kerak. Baholashning asosliligi, ishonchliligi va adolatligini tushunish mazmunli baholarni yaratish uchun juda muhimdir.

O'qitish strategiyalari: samarali o'qitish strategiyalarini bilish o'qituvchilarga o'quvchilarni mazmunli o'quv tajribalariga jalb qilish imkonini beradi. Bunga tabaqalashtirilgan o'qitish, faol o'rganish, kooperativ ta'lim va texnologiya integratsiyasi kabi texnikalar kiradi.

Sinfni boshqarish: samarali o'qitish uchun sinf dinamikasini boshqarish va ijobiy o'quv muhitini yaratish juda muhimdir. O'qituvchilar hurmatli xulq-atvorni targ'ib qilish, nizolarni hal qilish va qo'llab-quvvatlovchi sinf madaniyatini rivojlantirish strategiyalari bilan jihozlangan bo'lishi kerak.

Reflektiv amaliyot: o'qitish amaliyoti haqida doimiy mulohaza yuritish o'qituvchilarga o'z yondashuvlarini takomillashtirish va vaqt o'tishi bilan o'quvchilarning ta'lim natijalarini yaxshilash imkonini beradi. Bunga o'qitish tajribalarini tahlil qilish, fikr-mulohazalarni izlash va kerak bo'lganda o'qitish strategiyalariga tuzatishlar kiritish kiradi.

Pedagogik bilimlarni chuqur anglash orqali bo'lajak o'qituvchilar o'z o'quvchilarining o'quv tajribalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan malakali amaliyotchilarga aylanishlari mumkin.

Mavzu bo'yicha tajriba: o'qitishni rejalashtirgan darajasi va mavzusiga qarab, o'qituvchilar o'qitadigan mazmunini yaxshi tushinishlari kerak. Bu ular turli xil o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun murakkab tushunchalarni va maxsus ko'rsatmalarni samarali ravishda etkazishlarini ta'minlaydi.

O'qitish strategiyalari: malakali o'qituvchilar talabalarni jalb qilish va o'rganishni osonlashtirish uchun turli xil o'qitish usullari va usullarini qo'llashda malakaga ega. Bunga texnologiyadan samarali foydalanish, tabaqalashtirilgan ko'rsatmalarni amalga oshirish va faol o'rganishni rag'batlantirish kiradi.

Sinf boshqaruvi: o'qituvchilar barcha o'quvchilar o'zlarini xavfsiz, hurmatli va qadrlil his qiladigan ijobiy va inklyuziv o'quv muhitini yaratishi kerak. Bu aniq taxminlarni o'rnatish, xatti-harakatlarni samarali boshqarish va sinfdan hamjamiyat tuyg'usini tarbiyalashni o'z ichiga oladi.

Baholash va mulohaza: vakolatli o'qituvchilar talabalarning rivojlanishini kuzatish va o'quv qarorlarini xabardor qilish uchun doimiy baholashning muhimligini tushunadilar. Ular turli xil baholash vositalarini loyihalash va amalga oshirishda va talabalarning bilimlarini qo'llab-quvvatlash uchun konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim etishda mohir.

Madaniy kompetentsiya: bugungi turli sinflarda o'qituvchilar madaniy jihatdan malakali va o'z o'quvchilarining kelib chiqishi, tajribasi va istiqbollariga sezgir bo'lishi kerak. Bu xilma-xillikni tan olish va qadrlash, turli o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun ko'rsatmalarni moslashtirish, tenglik va inklyuzivlikni targ'ib qilishni o'z ichiga oladi.

Hamkorlik va professionallik: o'qituvchilar o'quvchilarning o'qishi va farovonligini qo'llab-quvvatlash uchun hamkasblari, ota-onalari va boshqa manfaatdor tomonlar bilan hamkorlikda ishlaydigan samarali hamkorlar bo'lishi kerak. Shuningdek, ular axloqiy xulq-atvor, doimiy kasbiy rivojlanish va aks ettirish amaliyoti orqali professionallikni namoyish etadilar.

Moslashuvchanlik va innovatsiya: ta'lim va texnologiyaning tez rivojlanayotgan tabiatini hisobga olgan holda, kelajakdagi o'qituvchilar moslashuvchan va innovatsion bo'lishi kerak. Bu yangi g'oyalar uchun ochiq bo'lish o'z ichiga oladi, o'zgarishlarni quchoqlab, va doimo o'z amaliyotini takomillashtirish yo'llarini izlab.

Umuman olganda, kelajakdagi o'qituvchilar uchun kasbiy kompetentsiya ko'p qirrali bo'lib, talabalarning turli ehtiyojlarini qondirishga va ta'lim sohasiga ijobiy hissa qo'shishga imkon beradigan bilim, ko'nikma va moyilliklarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi.

Topilmalar o'qituvchilarni keng qamrovli tayyorlash dasturlari, doimiy kasbiy rivojlanish va qo'llab-quvvatlovchi maktab madaniyati orqali kelajakdagi o'qituvchilar o'rtasida kasbiy kompetentsiyani rivojlantirish muhimligini ta'kidlaydi. O'qituvchilar o'zlarining pedagogik bilimlarini chuqurlashtirish, mavzu bo'yicha tajribalarini oshirish va aloqa, madaniy kompetentsiya va texnologik mahorat kabi tanqidiy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun imkoniyatlarga muhtoj. Bundan tashqari, aks ettirish va hamkorlik madaniyatini tarbiyalash o'qituvchilarga o'z amaliyotini doimiy ravishda takomillashtirish va o'zgaruvchan ta'lim landshaftlariga moslashish imkonini beradi.

Xulosa va takliflar. Kasbiy kompetentsiya kelajakdagi o'qituvchilar uchun o'quvchilarning turli ehtiyojlarini samarali qondirish va zamonaviy ta'limning murakkabliklarida harakat qilish uchun juda muhimdir. Ta'lim sohasidagi manfaatdor tomonlar, shu jumladan o'qituvchilarni o'qitish dasturlari, maktablar, siyosatchilar va kasbiy tashkilotlar o'qituvchilar o'rtasida kasbiy kompetentsiyani rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilarni har tomonlama tayyorlash, doimiy kasbiy rivojlanish va qo'llab-quvvatlovchi maktab muhitini birinchi o'ringa qo'yish orqali manfaatdor tomonlar o'qituvchilarga o'quvchilarning ta'lim natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatishi va rivojlanishi uchun imkoniyat yaratishi mumkin.

Kelajakdagi tadqiqotlar kasbiy kompetentsiyaning o'qituvchilar samaradorligi va talabalarning yutuqlariga uzoq muddatli ta'sirini o'rganish uchun bo'ylama tadqiqotlarga qaratilishi mumkin. Bundan tashqari, turli xil ta'lim tizimlari va madaniy kontekstlar bo'yicha qiyosiy tadqiqotlar ta'limdagi kasbiy kompetentsiyaning universal tamoyillari to'g'risida qimmatli tushunchalarni berishi mumkin. Bundan tashqari, malakaga asoslangan o'qituvchilarni o'qitish dasturlari va raqamli portfellar kabi kasbiy kompetentsiyani baholash va rivojlantirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlarni o'rganish o'qituvchilarning tayyorgarligi va amaliyotini oshirish bo'yicha yangi istiqbollarni taklif qilishi mumkin.

Adabiyotlar:

1. Bolshakova Z.M., Tulkibaeva N.N. Kompetensii i kompetentnost // Vestnik YuUrGU. - 2009.
2. Muslimov N.A. Kasbiy ta'lim o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari: Ped. fanl. dokt. ... diss. T.: 2007.
3. Kushvaktov N.X. O'quvchilarni milliy-manaviyat qadriyatlarini o'rganish va tayyorlashning pedagogik va kompyuterli asoslari: Ped.fan.nomz. diss. - T.: 2006.
4. Bulavenko O.A. Xarakteristiki kompetentnosti spetsialista // Prof. obrazovanie. - 2005.
5. G'ulomov, X.R. Raimov, va boshqalar. "Ta'lim-tarbiya sifati va qirralari". T: «Fan va texnologiyalar». 2004.
6. www.ziynet.uz
7. www.edu.uz

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqola kelajakdagi o'qituvchilarda kasbiy kompetentsiyaning ko'p qirrali kontseptsiyasini o'rganadi. Ta'limning rivojlanayotgan landshaftida vakolatli o'qituvchini belgilaydigan muhim tarkibiy qismlar va fazilatlarini o'rganadi. Adabiyotlarni tahlil qilish va empirik dalillar orqali ushbu tadqiqot kasbiy kompetentsiyani rivojlantirish va baholashning turli usullarini o'rganadi. Natijalar o'qituvchilarning turli xil ta'lim sharoitlarida rivojlanishi uchun uzluksiz ta'lim, moslashuvchanlik va yaxlit rivojlanishning ahamiyatini ta'kidlaydi. Muhokama kasbiy kompetentsiyaning o'qitish amaliyoti va talabalar natijalariga ta'sirini ko'rib chiqadi va natijada ta'lim manfaatdor tomonlari uchun tushuncha beradi.

РЕЗЮМЕ

В данной статье исследуется многогранное понятие профессиональной компетентности будущего учителя. Исследует важнейшие компоненты и качества, которые определяют компетентного учителя в развивающейся сфере образования. Посредством анализа литературы и эмпирических данных в этом исследовании изучаются различные способы развития и оценки профессиональной компетентности. Результаты подчеркивают важность непрерывного обучения, гибкости и целостного развития для учителей, позволяющих им развиваться в различных образовательных условиях. В ходе дискуссии рассматривается влияние профессиональной компетентности на педагогическую практику и результаты учащихся и, в конечном итоге, дается понимание заинтересованным сторонам в сфере образования.

SUMMARY

This article explores the multifaceted concept of professional competence of a future teacher. Explores the critical components and qualities that define a competent teacher in the evolving field of education. Through literature review and empirical evidence, this study explores different ways of developing and assessing professional competence. The results highlight the importance of continuous learning, flexibility and holistic development for teachers to enable them to thrive in a variety of educational settings. The discussion examines the impact of professional competence on teaching practice and student outcomes, and ultimately provides insight to educational stakeholders.